

بررسی نقش رویکرد شهر نرم در جهت ارتقای تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری پس از کرونا (نمونه موردی: محله هاشمیه مشهد)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۷
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۳۱
کد مقاله: ۱۵۳۳۱

محمد تقی پیربایی^۱، مانا وحیدبافنده^{۲*}، مليکا فدوی^۳
فرنوش بهالو^۴

چکیده

شیوع کرونا و اعمال سیاست فاصله‌گذاری اجتماعی در شهرها سبب کاهش تعاملات اجتماعی و در نتیجه تغییر الگوی رفتاری شهروندان شده است، گسترش این ویروس در شهرها باعث تعطیلی بسیار از مراکز خرید و اماکن عمومی شد و همین موضوع باعث ایجاد ضربه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی بر بستر جامعه شهری و شهروندان آن شد. فاصله گذاری اجتماعی سبب کاهش ایجاد گفتمان‌های شهری در فضاهای عمومی و در بسیاری از موارد همین موضوع باعث ایجاد انزوای اجتماعی و افسردگی در شهروندان شد، در حال حاضر که جهانی متفاوت در حال تجربه شدن است، لزوم احیا و توزیع عادلانه فضاهای جمعی پیش از پیش احساس می‌شود تا تعاملات اجتماعی در بستری که متعلق به همه گروه‌ها و ساکنان شهر است، دوباره از سر گرفته شود، این مقاله به تبیین و به کارگیری رویکرد شهر نرم در جهت ارتقای تعاملات اجتماعی در دوران کرونا پرداخته است، روش تحقیق پژوهش حاضر از نوع تطبیقی می‌باشد و با بررسی چارچوب نظری معیارهایی در جهت افزایش حضور پذیری در فضاهای شهری با رویکرد شهر نرم در دوران کرونا و پس از کرونا تالیف می‌شود. با تکمیل پرسشنامه باز و بسته، مشاهده، مصاحبه و نیز مطالعات میدانی به شناخت معیارهای موثر بر روی موضوع در محله هاشمیه مستخرج شد و در روش مولفه‌های کمی از نرم افزار SPSS در جهت تحلیل داده‌ها و در مولفه‌های کیفی از دسته بندی و تجزیه تحلیل داده‌ها و در نهایت هم پوشانی آن در جهت اعتیار بخشی به داده‌های کمی استفاده شد و در نهایت میزان حضور پذیری فضاهای شهری با معیارهای استیاط شده در دو دوره قبل کرونا و بعد کرونا بررسی شده است و با توجه به رویکرد شهر نرم میزان تاثیر گزاری هر معیار در محله هاشمیه بررسی شد.

واژگان کلیدی: شهر نرم، کرونا، فضاهای شهری، تعاملات اجتماعی، انزوای اجتماعی

۱- استاد دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشگاه هنر اسلامی تبریز/دانشکده معماری و شهرسازی (نویسنده مسئول)

ma.vahidbafandeh@tabriziau.ac.ir

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشگاه هنر اسلامی تبریز/دانشکده معماری و شهرسازی

۴- دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشگاه هنر اسلامی تبریز/دانشکده معماری و شهرسازی

۱- مقدمه

تعامالت اجتماعی در فضاهای شهری همواره یکی از مهم ترین موضوعات و از اهداف اصلی طراحی فضاست، در دوران شیوع کرونا یکی از بارزترین پیامدها کم شدن حضور پذیری مردم و در نتیجه کاهش تعامل میان آنها بود، چالشی که امروزه بسیاری از طراحان شهری را درگیر بازطراحی فضاهای شهری در جهت بازگرداندن رونق اجتماعی کرده است، اما در بسیاری از موارد به دلیل عدم مکان یابی مناسب و هم چنین نبود توجه به تغییر سبک زندگی شهروندان در اثر بروز کرونا با عدم موفقیت روپردازی شده است، به بیان بسیاری از نظریه پردازان اطباق فضاهای شهری با نیازهای روز ناشی از پیامدهای کرونا در طراحی یکی از موضوعات اصلی تلقی میشود.⁽³¹⁾ رویکرد شهر نرم رویکردی است که در چندین سال گذشته در جهان بسیار مطرح شده است وجود انعطاف پذیری، تنوع عملکردی توجه به سبک ها و مولفه های زندگی کنونی از جذابیت های این رویکرد تلقی میشود و انسان محور بودن هسته اصلی آن، سبب تاکید بر محظوظ آن شده است. با این پیش زمینه، پژوهش حاضر با هدف (بررسی نقش رویکرد شهر نرم در جهت ارتقای تعامالت اجتماعی در فضاهای شهری دوران کرونا) به دنبال پاسخ به این سوال است که (ارتباطی میان مولفه های رویکرد شهر نرم و ارتقای تعامالت اجتماعی در فضاهای شهری در دوران کرونا وجود دارد)، در ابتدا مفاهیم رویکرد شهر نرم و تعامالت اجتماعی در فضاهای شهری مورد بررسی خواهد گرفت و در ادامه چگونگی ارتباط این دو موضوع و تاثیر این رویکرد بر این چالش مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۲- بیان مسئله

مدتی است که شیوع بیماری کرونا زندگی روزمره و تجربه های زیست ما را دگرگون کرده است و از ملموس ترین پیامدهای این دوره، قطع ارتباط با فضای شهری بود. رابطه دو سویه انسان با فضا دگرگون و مختلف شد و گویی ذهنیت ساکنان شهر نسبت به آن، قبل و بعد این ارتباط تغییر کرد. در حال حاضر که جهانی متفاوت در حال تجربه شدن است، لزوم احیا و توزیع عادلانه فضاهای جمعی پیش از پیش احساس میشود تا تعامالت اجتماعی در بستری که متعلق به همه گروه ها و ساکنان شهر است، دوباره از سر گرفته شود. فاصله گذاری اجتماعی تبدیل شود، به نظر می رسد زندگی جمعی به واسطه الزمات بی سابقه ای که به فاصله گزاری ایجاد کرده است مورد تهدید قرار گرفته است، برگزاری اجتماعات پویا و پر جنب و جوش و رویدادهای اجتماعی در فضاهای گسترشده که ارتقای ارتباط میان طبقات اجتماعی می شده به تعویق افتاده است. محله های مسکونی با تراکم جمعیت بالا انتقال ویروس را سرعت بخشیده و سلامتی افراد مسن و آسیب پذیر را به خطر انداخته است.

این موضوع در فضاهای شهری ایران نیز به وضوح دیده میشود، منطقه ۹ شهر مشهد یکی از محدوده هایی بود که قبل از شیوع کرونا حضور پذیری به شدت بالای داشت، وجود فضاهای شهری از قبیل پارک ها، پلازا های شهری، کارخانه نوآوری و... پتانسیل بالایی برای تجمع افراد داشت اما بعد از گسترش ویروس کرونا به دلیل وجود مراکز درمانی متعدد، بیمارستان ها در این منطقه و هم چنین اثر روانی این بیماری سبب کاهش تعامالت اجتماعی در بستر فضاهای شهری این محدوده شده است هم چنین سبب کاهش رونق اقتصادی در کسب کارهای گسترشده و کوچک در محدوده شده است.

یکی از عوامل مؤثر بر انتشار سریع بیماری های مسری نظیر کرونا، جهانی شدن و رشد سریع شهرهast که موجب تسهیل انتقال بیماری می شود. به نظر می رسد ویژگی های شهرهای جهانی از یکسو موجب تشید شرایط بحرانی شده اند و از سوی دیگر، همان ویژگی ها امید به بهبود شرایط را زنده نگه داشته اند. گرچه ترس از مواجهه با افراد ناآشنا تشید شده و انتقادها نسبت به زندگی در فضاهای مترافق زیاد شده، اما ارتباط مردم و مکان ها بیش از هر زمان دیگری اهمیت یافته است.^(Richard, 2021:5) Folrida،⁽⁵⁾ کم شدن این ارتباطات در منطقه ۹ مشهد به دلیل تراکم جمعیت بالا و هم چنین سفرهای درون شهری متعدد به این محدوده ضربه شدیدی به ساختارهای روانی و محیطی آن وارد کرده است به طوری که به صورت واضح میتوان کاهش شادابی و افزایش ارزوایی درونی را در محدوده نسبت به قبل مشاهده نمود و عدم توجه و اهتمام به این موضوع در این منطقه سبب آسیب های فروانی شده است که باید با کمک تلقیق عناصر طراحی شهری با روان شناسی محیطی بتوان حضور پذیری فضاهای شهری را به قبل از دوران کرونا بازگرداند.

شیوع کرونا و اعمال سیاست فاصله گذاری اجتماعی در بسیاری از شهرهای جهان سبب تغییر الگوی رفتاری شهروندان و در نتیجه، تغییرات موقت در فضاهای شهری شده است. این تغییر الگوهای رفتاری در بستر فضاهای شهری منطقه ۹ که یکی از شلوغ ترین مراکز ارتباطی و تفریحی در مشهد محسوب میشود و حتی خیابان های آن تا قبل از این بیماری مقصد سفرهای درون شهری بسیاری از ساکنان مشهد بوده است به واضح قابل مشاهده است. به طور که میتوان گفت باید در راهبردها و سیاست گذشته در طراحی فضاهای شهری تجدید نظر کرد و از طرفی نمی توان شرایط ایجاد شده کنونی و مراقب های درمانی و فاصله گزاری را نادیده گرفت و هم چنین اثر روانی این اتفاق در ذات وجودی انسان ها و روابط آن پدیدار شده است که باید با در نظر گیری این

موضوعات به ایجاد تفکری جدید در کاهش ازوای اجتماعی در این محدوده توجه نمود و موضوعات زمینه گرایی را نیز در نظر گرفت. (David Sim,2019;21)

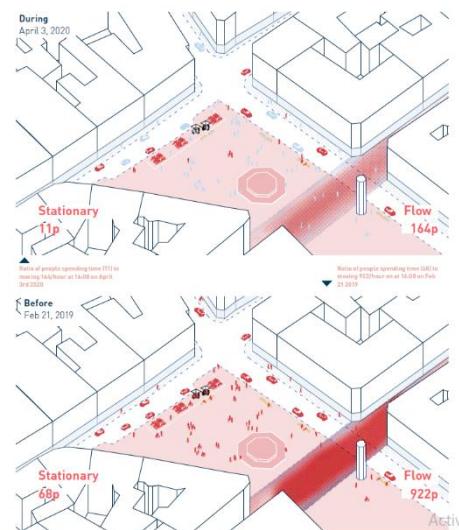
در مجموع میتوان گفت با گسترش ویروس کرونا در سراسر جهان، شهرها یکی پس از دیگری تعطیل شدند و با تعطیلی مراکز خرید، مراکز تفریحی و اماکن عمومی شهرها همانند شهر ارواح شدند. هزینه‌های اقتصادی این تعطیلی فارغ از مباحث سلامتی جسمی و روانی انسان‌ها ویران کننده است. توسعه و تشدید کرونا در شهرهای مختلف دنیا این پرسش مطرح است که آیا ملزمات مقابله با این بیماری مسری نیز بر طراحی شهرها و فضاهای شهری تأثیری خواهد گذاشت؟(Richard Folrida,2021:5:5) گرچه در زمان حاضر نمی‌توان پاسخ دقیق و قطعی به این پرسش داد، اما به نظر می‌رسد با توجه به نقش مستقیم تعاملات افراد در فضاهای عمومی در سرعت انتقال بیماری، بازنگری در تراکم‌ها و تجدیدنظر در ایجاد فضاهای شدیداً مترکم، در کنار تمرکزدایی از خدمات، از جمله اقدامات شهرسازانهای باشد که تاب‌آوری شهرها را در برابر شیوع بیماری‌هایی نظیر کرونا ارتقا بخشد. هم چنین باید دید با اعلام سیاست‌های درست در فضاهای شهری منطقه ۹ مشهد مینوان حضوربزیری و رونق را به فضاهای شهری این محدوده بازگرداند.(søholt,2021;31)

۳- مبانی نظری

از زمانی که کرونا در جهان پدیدار شد و بسیاری از نظریه پردازان شروع به تحقیق و اکتشاف در این باره کردند یان گل جز پیشتناز نظریه پردازی و تحقیق در این باره بود اما به این امر واقع بود بعد از درگیری با این اتفاق بسیاری از فضاهای شهری تعاملات خود را به طور وسیعی از دست داده اند و مردم ترس از حضور در فضای شهر پیدا کرده اند و آگاه بود باید در این باره پژوهش کاملی بکند تا بتواند راه حل ها و مولفه‌های مناسب را برای این امر جستجو و کشف کند. در این بخشی به برسی یکی از جدید ترین پژوهش‌های چاپ شده وی تحت عنوان (فضاهای عمومی، زندگی عمومی در حین کوید ۱۹) پرداخته خواهد شد که نمونه کامل یک ایده پردازی از تحقیق، جستجو در شهرها و نمونه تا رسیدن به مولفه‌های مناسب برای بازگرداندن تعاملات اجتماعی در شهرها می‌باشد. این پژوهش توسط وی و بخشی از همکاران تکمیل شده است و به یکی از موثر ترین پژوهش‌ها و نظریه‌ها در دوران کرونا برای این اتفاق تبدیل شده است.(Gehl,2019;21)

۱-۳- رویکرد شهر نرم^۱

واژه شهر نرم اولین بار این واژه توسط پروفسور توشیو کیتاهاра مترجم کتاب شهرهای ژاپنی مطرح شد و این واژه شناسایی شد، و این استاد مکرر اظهار داشت شهر نرم در مورد حرکت است و از نزدیک شدن به هم و باید ارتباط مردم با یک دیگر و همه جانبه باشد، ده سال است که در جهان این واژه و رویکرد مورد توجه قرار گرفته است و هدف آن ابداع روش‌هایی برای سازمان دهی مجدد فعالیت‌های انسانی و بهبود ارتقا کیفیت زندگی مردم می‌باشد.

شکل ۱- مدل پژوهش فضایی یان گل

و بعد از آن اندیشمندان مطرحی از جمله یان گل و جیکوبز و دیوید سیم در این باره و خلق چنین آرمان شهرهایی مبتنی بر این الگو تحقیق‌های متنوعی را ارائه دادند اما مهم ترین آن کتاب شهر نرم است که توسط دکتر سیم با همکاری یان گل نوشته است و تمامی الگوهای مبتنی بر خلق چنین فضاهایی‌ها را به طور کامل تشرییج کرده است.

شهر نرم را باید یک نقطه متقابل یا حتی مکمل برای شهرهای هوشمند در نظر بگیریم به جای این که دنبال پیچیدگی‌های فناوری های جدید برای حل این مشکل باشیم در عوض میتوان به چالش های افزایش شهر نشینی اشاره کرد و هم چنین میتوان به ساده و در مقیاس کوچک نگاه کرد و کمترین راه حل هایی با تکنولوژی کم، کم هزینه، انسان محور و ملایم که به زندگی شهری کمک می‌کند. شهر نرم فرصت همکاری با جامعه و مردم و مکان را در بر میگیرد و با سرعت خودشان از مردم دعوت میکند تا با محیط اطراف خود ارتباط برقرار کند از

مطالعات طراحی شهری و زردهای سبز

۳-۲- ویژگی های رویکرد شهر نرم

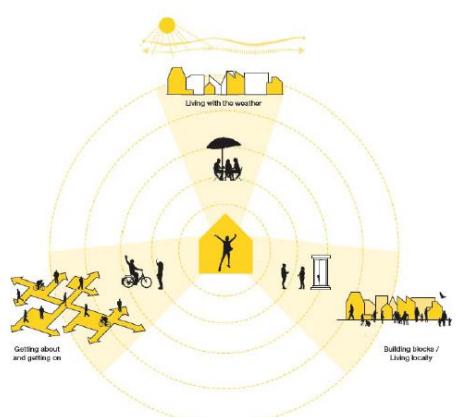
۱- تنواع زیستی بزرگ: فرم های ساخته شده باید به شکوفایی فضای سبز و زندگی طبیعی پردازند، تعداد زیادی تنواع زیست محیطی هم برای مردم و هم برای کره زمین وجود دارد و یکی از عوامل موثر ایجاد تنوع در پوشش های گیاهی میباشد و هم چنین با توجه به این الگوی شهری متفاوت بودن در فضاهای باز باشد، فضاهایی که بین ساختمان ها ایجاد شده است با الگو بنده ساختمان ها برای ساخت محوطه فضای بیرونی قابل کنترل و بدون هزینه اضافی ایجاد میکند. محوطه بین ساختمان ها با داخل بلوك ها باید حریم خصوصی داشته باشد و دارای امنیت باشد و هم چنین دارای فعالیت ها مفیدی باشند علاوه بر داشتن زندگی در داخل ساختمان به عنوان مکمل اضافی و فعالیتی باشد. (David Sim,2019;27)

۲- رد پای کربن های کوچک: استفاده از نور طبیعی و طبیعت در فرم های ساخته شده در چنین فضاهای باید حداقل تاثیر منفی را بر روی محیط بگذارد و طرح، اندازه و شکل ساختمان ها باید به مصرف انرژی کمتری تبدیل شود و این صرفه جویی باید در موارد زیادی از جمله ارتفاعات ساختمان پایین و فضای مخصوص کننده آن توجه شود و استفاده از میکروکالایمت محلی نیز ایده موثری میباشد و کاهش قرار گرفتن در معرض باد و آفتاب شدید میتواند به معنای نگهداری کمتر و هم چنین کاهش نیاز به انرژی های مصنوعی ختم شود و سرمایش در کل منطقه با داشتن ساختمان های پیوسته هویت موثر تری را پیدا میکند یکی از متود های استفاده شده در معماری ساختمان های باریک تر احتمال وجود نور طبیعی را دارد. (Richard Folrida,2021:15)

۳- یک میکروکالایمت درست و دلپذیر: یک میکروکالایمت بهتر و در محیط های محلی وجود ساخته های بلند را برای ایجاد تلاطم در فضاهای شهری وجود ندارد، ساختمان های بلند مرتبه غالباً بادهای شدید تر و سردرتی میگردند و آن را به سمت پایین منحرف میکنند و به سمت محیط های محلی و باعث ایجاد فضاهای ناخوشایند و حتی فضاهای سردرت میشود و هم چنین ساختمان های بلند مرتبه سایه طولانی تر دارند و تاریکی و سرمایی بیشتری دارند و برای محیط های محلی مناسب نمیباشد ساختمان هایی با ایجاد سقف آبرو دینامیکی و مانسارد میتواند به منحرف شدن این بادها کمک کند و برای فضاهای باز نیز میتواند مفید باشند در این نوع طراحی فضاهای نیمه محصور نیز از الگوهای مهم میباشد هم چون سیستم های فرانسوی در بام ها و ایجاد اتصال را قوت میبخشد.

شکل ۲- رویکرد شهر نرم در ارتباط با فضا

۴- حس کنترل و هویت: فرم ساخته شده باید از لحاظ هویتی از مکان های دیگر قابل تشخیص باشد و تعریف شده باشند که چه فرد و گروهی مخاطب آن هستند و این میتواند یک امر ساده مانند قدم برداشتن در جلوی ورودی باشد و حتی فضای مشخص شده سبز و گلستان های مقابل خانه و هم چنین آپارتمان ها در طبقه هم کف این نیاز را دارند که ساکنان آنجا بتوانند مبلمان داشته باشد و درختچه ها در طبقه هم کف میتوانند پله مشترک و هویت مشترک همه اعضای ساختمان باشد و یک فضای حیانی کوچک میانی و خصوصی میان آپارتمان ها وجود داشته باشد که فضای عمومی و اشتراکی باشد و فضای کودک نیز در آن جا ایجاد شده باشد و حتی میتواند یک خیابان محلی باشد و یا میدان عمومی که در دسترس همگان باشد وجود این حیاط ها میانی میتواند با لایه بندی ایجاد شود و فضای عمومی تر شود و دارای سلسله مراتب باشد و اینمی، امنیت و ایجاد فضاهای متنوع تر را شامل شود.

فضاهای تجاری و کاری باید در کنارشان فضاهای عمومی باشد تا هویت پیدا کنند پدیده های اجتماعی مانند عمومی و خصوصی میتوانند به راحتی در فضایی، ترجمه شوند. (David Sim,2019:41)

-قابلیت پیاده روی: قابلیت پیمایش و پیاده روی یکی از ارکان های مهم در فضاهای شهری محسوب میشود و حتما باید برای آن طرح جامع وجود داشته باشد گزینه هایی برای حرکت در مورد محلات وجود دارد که سبب پیاده روی های حفاظت شده و راحت و دلپذیر و با حرکت آسان خواهد بود از جمله سیاست های تعیین شده در این وضع محل های کار و موسسات و حتی خانه ها باید به جلو دسترسی داشته باشد و گذرگاه هایی برای ارتباط پوپولیا بین عموم و مردم ایجاد کند.

۶- مقیاس انسانی: نیازهای مردم در فضاهای شهری قابل تشخیص باشد از محیط زیست مراقبت کنیم با حفاظت و راحتی و لذت در ذهن میتوانیم محله هایی را ایجاد کنیم مردم خواهان رفتن و گذاردن وقت خود هستند مقیاس انسانی به معنای کلی به معنای ابعادی است که در حواس انسان ریشه دارد و رفتار و در نتیجه اجزای ساخته شده کوچکتر و ارتفاعات پایین تر به ویژه آن هایی که در سطح چشم هستند قابلیت ادارک دارند. (David Sim, 2019; 17)

۷- انعطاف پذیری: زندگی در حال تغییر هستند و شهر ها هرگز به پایان نمی رسد. اگر یک مکان انعطاف پذیر است، شکل شهری آن باید پاسخگو و توانمند باشد. تغییرات حاصل باید با تغییر جمعیت و چرخه اقتصادی سازگار باشد. تراکم، فعالیت ها و کارکرد های جدید، افراد جدید و مستقر با نیازهای جدید و متغیر یک محله بتواند پاسخگو تغییرات باشد و در کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت ممکن است اتفاقات در حال تغییر باشد.(Richard Folrida,2021:45)

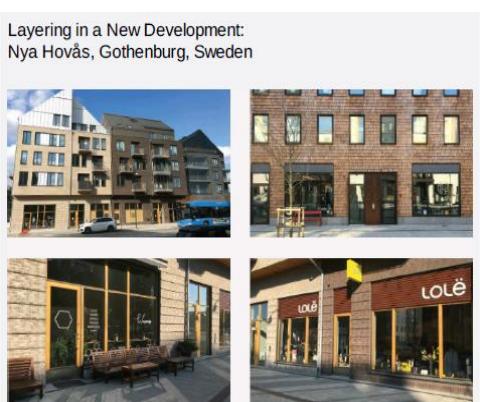
-تنوع فضایی در فضاهای باز: فرم شهری نه تنها در فضاهای باز عمومی و خصوصی باید بیشتر جای بگیرند بلکه باید دارای تنوع باشند و فضاهای مجاور آن ابعاد مختلفی داشته باشد و سطح دسترسی مناسبی داشته باشد و فضاهای برای ورزش و نمایش و بازی و فضاهای ترکیبی نیز در این فضاهای باشند. (David Sim,2019:27)

۳-۳- پیشینه تحقیق و تجربه های جهانی

۱-تجربه محلات کوچک در دانمارک: یکی از تجربه های موفق در استفاده از ابزار های شهر نرم به واقع در سال ۲۰۱۹ در دانمارک و در شهر کپنهاگ اتفاق افتاد محلات جدیدی که میتواند بر این رویکرد بودند و توانسته بودند مسکن های اجتماعی معتبر و قابل رشد باشند از جمله ویژگی های مهم این محلات وجود حیاط مرکزی در کنار چند بلوک و ایجاد فضاهای انحصاری و اجتماعی با استفاده از نور طبیعی میباشد که این فضاهای اغلب برای کارکرد های گوناگون مناسب تلقی میشوند، این فضاهای به اتفاقات مختلفی از جمله فضای بازی کودکان و مکث و هم چنین سبب ایجاد تعاملات اجتماعی شده است استفاده از کسب کارهای خرد محلی در بعد اقتصادی نیز یکی از ارکان مهم تلقی شده است. (David Sim,2019;11).

- ارائه فضاهای دارای تنوع محلی در محلات آلمان: فایپورگ آلمان شهری است که بخاطر سرمایه‌گذاری متقدم شده است و در زمینه های نوآورانه شناخته میشود در این طراحی صورت گرفته که اغلب در محلات مسئله دار و یا ایجاد محلات جدید بوده است فضاهای عمومی و انژری خورشیدی و زیرساخت های دوچرخه سواری رویکرد اصلی بوده است، این محلات با مسکن هایی با کیفیت بسیار بالا در اماکن پر جنب و جوش شهری طراحی شد و سبب خلق فضاهای جدید بود یکی از عوامل موثر حیاط های حفاظت شده با جبهه ها روشن و دارای مقیاس انسانی میباشد، طراح این فضا در ایده فضا اظهار داشت آرزو دارد بچه ها بتوانند در فضاهای سبز امن بازی کنند و فریاد بزنند و یکی از رویکردهای اصلی او استفاده از گروه های مردم محلی و مشارکت مجموء بود.

۳- خلق محلات جدید در ملبورن: یکی دیگر از فضاهای استفاده شده در این میان در ملبورن بوده است که نسبت به سایر شهرها هنوز طرح تمام نشده و تکامل نیافرته است که بتوان میزان موقوفیت آن را سنجش کرد اما یکی از ارکان مهم رخداده در

شکل ۳- طرح توسعه محلات در سوئد

این تجربه تغییر در سبک و ساختار معماری و فرم و فضاهای طراحی شده میباشد و هم چنین اختلاط کاربری که به صورت فشرده توانسته سبب بروز و ارتقا بعد اقتصادی در محلات این شهر شود و در مرحله بعد توجه به فضاهای باز عمومی از سایر کامپرسیون های مهندسی طرح تلقی شده.

۴- طرح های توسعه محلات در سوئد:

طرح توسعه محلات در سوئیز نیز یکی از طرح های موفق و اجرا شده در این زمینه معرفی میشود طرحی که باعث شدن بعد های اقتصادی کم شدن هزینه های مصرف و ایجاد فضاهای محلی، پساز پویا شد و میتوان بر حمایت از کسب کارهای محلی،

و ایجاد فضاهای باز و دارای مقیاس انسانی بود که سبب تحولات نیز در استفاده از فرم و مصالح نیز شد. هم چنین فشرده سازی و توجه به قشرهای کم درآمد در جهت ایجاد مسکن اجتماعی از جمله مواردی میباشد که در این رویکرد مورد استفاده قرار گرفته است.

۴-۳-۴- ارتقای تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری با استفاده از رویکرد شهر نرم (شاخص ها و سنجه ها)

در بررسی های صورت گرفته توسط یان گل میزان حضور در مراکز تجاری شهری کاهش پیدا کرده است و هم چنین میزان حضور پذیری در فضاهای بسته کم شده است و بیشتر تمایل به حضور در فضاهای باز عمومی میباشد و حتی نوع فعالیت و میزان حضور در فضاهای نیز به طور چشم گیری کاهش پیدا کرده است. پرآکنده بودن فعالیت ها در فضاهای نیز بر روی این موضوع تاثیر گذاشته شده است فاصله گزاری اجتماعی در فضاهای باز نیز بر روی کاهش مؤلفه ها نیز موثر بوده است.

شکل ۴- مدل ساختاری پژوهش (ماخذ: نگارندگان)

۴- چارچوب تحقیق

۴-۱- روش تحقیق

نوع پژوهش مورد مطالعه از نوع به کار گیری هدف به عنوان یک تحقیق کاربردی، بر اساس زمان گردآوری داده ها پیمایشی و به لحاظ ماهیت و خصوصیات از نوع تحقیق تطبیقی میباشد در همین راستا تحقیقات تطبیقی به منظور توصیف عینی و کیفی محتواهای مفاهیم به صورت نظام دار و در هر شاخه مرتبط بررسی میشود. در مرحله اول شاخص های جمع آوری شده بر اساس معیارهای علمی مرتبط تدوین میشوند و در گام بعدی به اینرا ساخت پرسش نامه رجوع میشود و تحلیل آن از طریق استفاده از نرم افزار Spss خواهد بود و با توجه به معیارهای کلی تعریف شده و کیفی بودن پژوهش ماهیت کلی تحقیق مشخص میباشد.

در رویکرد تلفیقی (طبیقی) پژوهش های کیفی و کمی می تواند با توجه به مؤلفه ها کشف و هم دیگر را را کامل کنند و در واقع مکمل یک دیگر هستند و استفاده از هر دو موجب بررسی و فهم عمیق تر مسائل پژوهشی می شود (گال و همکاران، ۱۳۸:۶۴) و از دیدگاه دنزین در ارتباط با چگونگی تلفیق داده های کمی و کیفی میتوان این گونه بیان کرد که "ممکن است فردی برای روشن کردن یافته های کمی به شیوه کمی به دست آمده است از داده های کیفی استفاده کند، یا شخصی نتایج

و در نهایت با بررسی های صورت گرفته تاثیر رویکرد شهر نرم به دلیل انعطاف پذیری بالا و انطباق پذیری با موضوعات سلامت روان و محیط میتوان مؤلفه ها و شاخص های اصلی تاثیر گزار را تالیف کرد. در مدل ساختار پژوهش دو موضوع اصلی وجود دارد مورد اول بحث تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری و مورد دوم رویکرد شهر نرم میباشد. با بررسی مبانی نظری اصلی و ایجاد ارتباط میان این دو موضوع ساختار پژوهشی تالیف شده است در همین جهت موضوعاتی که در رویکرد شهر نرم بیان شده است از قبیل انعطاف پذیری عملکردی و تنوع و ... مورد اولویت فضایی آسان تر است زیرا هر چه فشردگی و دسترسی فضایی آسان تر باشد تشویق برای حضور پذیری در محیط و فضاهای شهری نیز افزایش پیدا میکنند در همین باره در بعدهای عملکردی، دسترسی، روانی، فضایی، اقلیمی، معنایی و ... استخراج شده است و بحث سلامتی محیطی در کنار موضوعات روانی و کالبدی و هم چنین معنایی روایت شده است زیرا این موضوع هم از نظر معنایی و هم روانی و نیز کالبدی اهمیت دارد و به همین سبب از همه آن ها استفاده شده است.

جمعیت شناختی را کمی کند، یا کسی اشکال داده های کمی را برای تحلیل کیفی خود استفاده کند تا به کیفیت پژوهش خود اعتبار بخشد. (دنزین، ۱۹۷۰: ۶۲)

با توجه به استدلال های بیان شده سیر روند پژوهش از بعد کمی به اثبات نظریه خود از روش های کمی گوناگون می پردازد اما برای اعتبار بخشی به پژوهش و برای اطمینان بخشی به بعد معنایی از استدلال های کیفی استفاده خواهد شد.

۴-۲- سوالات و اهداف تحقیق

۴-۳- فرضیه های تحقیق

- بین کاهش تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری دوران کرونا و تغییر الگوهای رفتاری شهروندان در فضاهای عمومی محله هاشمیه رابطه معناداری وجود دارد.
- انتخاب و اجرای رویکرد شهر نرم می تواند سبب ارتقای تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری دوران کرونا در محله هاشمیه شود.

۵- معرفی مکان مورد مطالعه

محله هاشمیه در منطقه ۹ شهر مشهد قرار دارد، خیابان هاشمیه از بهترین و گرانترین محله های مشهد محسوب می شود. محله هاشمیه مشهد از مناطق سیار آرام شهر محسوب می شود، هاشمیه درگذشته دارای بافت روستایی با باغ های فراوان بوده است که زمین های آن کاربری کشاورزی داشته اند، با ساخت بزرگراه و کیل آباد کم این محله تبدیل به یک منطقه مسکونی و شهری شد. درگذشته منطقه هاشمیه بافت روستایی خود را حفظ کرده بود. اکثریت زمین های این محله کاربری کشاورزی و باغات فراوانی داشت. با ساخت بزرگراه و کیل آباد کم بافت هاشمیه از قالب روستایی به بافت مسکونی شهری تبدیل شد. در حال حاضر طبق آمار نقشه محله های مشهد، خیابان هاشمیه جزو بهترین محله های مشهد محسوب می شود.

شکل ۵- شناخت موقعیت و کاربری محدوده مورد مطالعه (ماخذ: نگارندگان)

جدول ۱- شناخت جمعیتی محدوده مورد مطالعه (ماخذ: نگارندگان)

منطقه	جمع کل	مرد	زن	خانوار
محله هاشمیه مشهد	۱۳۵۰۹	۶۹۵۶	۶۵۵۳	۱۵۷۲

۱-۵- معرفی فضاهای شهری محدوده مورد مطالعه

کارخانه نوآوری، تبدیل به مکانی برای بال و پر گرفتن ایده‌های نوین شده است. این فضا که با وسعت زیادی طراحی شده است، این مرکز با ایجاد ارتباطات و تعاملات قوی برای اکوسیستم نوآوری شهر مشهد، فضا را برای رشد و بالندگی و توسعه کسب و کارهای این شهر فراهم می‌نماید، تجربیات کسب و کارهای بزرگ و افراد صاحب نظر را در اختیار کسب و کارهایی که در ابتدای مسیر رشد خود هستند قرار می‌دهد و تمامی الزامات برای حضور در مسیر کارآفرینی و شهر کارآفرین ارائه می‌دهد تا نقشی موثر در شکل گیری یک شهر خلاق و نوآور داشته باشد، سایر فضاهای در جدول بررسی شده است.

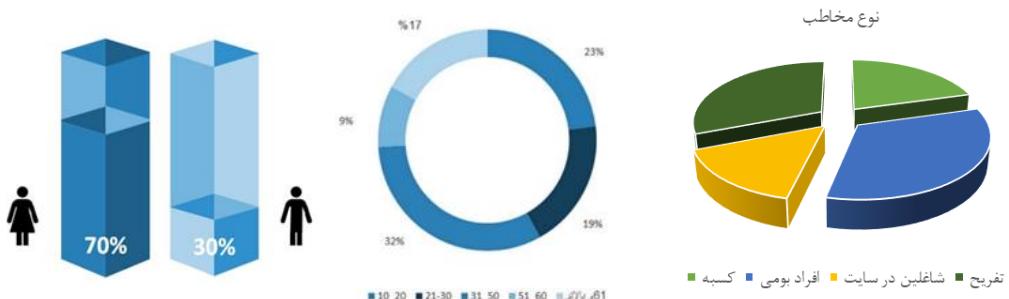
جدول ۲- بررسی و تحلیل فضاهای شهری محله هاشمیه (ماخذ: نگارندگان)

فضای عمومی	ماهیت	مسننه	قبل کرونا	بعد کرونا	مقاييس	نکات مثبت	نکات منفی	نتیجه کمپي	توضیحات
	بلژار مشهدی و کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری در بلژار کوئیت کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	پاشان اسپی کارخانه نواوری در بلژار کوئیت کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری در بلژار کوئیت کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	پاشان اسپی کارخانه نواوری در بلژار کوئیت کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری در بلژار کوئیت کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری در بلژار کوئیت کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	فضای باز عمومی	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	فضای باز عمومی	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	فضای باز و پارک	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	پارک و خیابان‌های سیز و نوزادی محدوده	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	پارک و خیابان‌های سیز و نوزادی محدوده	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	پارک و خیابان‌های سیز و نوزادی محدوده	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	پارک و خیابان‌های سیز و نوزادی محدوده	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	پارک و خیابان‌های سیز و نوزادی محدوده	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	پارک و خیابان‌های سیز و نوزادی محدوده	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	پارک و خیابان‌های سیز و نوزادی محدوده	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	پارک و خیابان‌های سیز و نوزادی محدوده	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت
	پارک و خیابان‌های سیز و نوزادی محدوده	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت	کارخانه نوآوری بلژار کوئیت

۶- یافته‌های تحقیق

۶-۱- یافته‌های کمی تحقیق

با توجه به نمودار سن بیشتر پاسخ دهنده‌گان در رده سنی ۳۱ تا ۵۰ بوده است و کمترین میزان پاسخگویی متعلق به رده سنی ۵۱ تا ۶۰ است در نتیجه گروه هدف از لحاظ سنی ۳۱ تا ۵۰ می‌باشد، و هم‌چنین ۷۰ درصد از پاسخ دهنده‌گان زن و ۳۰ درصد از آنان مرده بودند اند که نشان دهنده استفاده بیشتر فضاهای شهری از مکانیزم‌های انتقالی می‌باشد. در میان پاسخ‌گویان بیشترین پاسخ گویان دارای مدرک لیسانس و بعد از آن دیپلم بوده اند و تعداد ۱۰ نفر دارای فوق فوق لیسانس و ۶ نفر دارای اند در این قسمت مخاطبین سایت به ۴ دسته تقسیم بندی شده است تا بتوان با تقسیم بندی اقتدار با توجه به نوع استفاده از فضاهای محدوده این را توجه به نیاز هر گروه و بررسی کرد. با توجه به بررسیهای صورت گرفته حدود ۳۲ درصد سایت افراد بومی هستند که در حال زیست هستند بعد از آن تعداد افرادی که صرف به قصد تفریح و خرید به محدوده سفر می‌کنند در رتبه بعدی قرار دارند و در نهایت افرادی که شاغل و یا کسبه محلی هستند با نسبت ۲۰ درصد در رتبه آخر قرار گرفته اند.

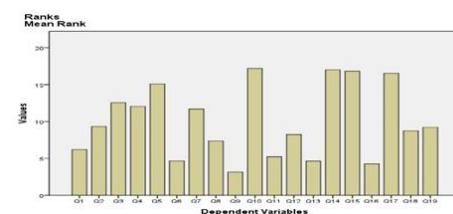
نمودار ۲: فروانی سنی در محدوده (ماخذ:نگارندگان)

جدول ۳- آزمون فریدمن و معیارهای تاثیرگزار (ماخذ:نگارندگان)

سوال	سوال پرسش نامه	Mean Rank
Q1	میزان وجود مراکز تجاري و جذابیت آن	۶۲۰
Q2	تنوع عملکرده و کاربری در فضای شهری	۹۳۲
Q3	اعطاف پذیری فضاهای شهری	۱۲۵۵
Q4	وجود کاربری های جاذب جمعت	۱۲۰۳
Q5	حس چشم بانی مطلوب در فضا	۱۰۰۹
Q6	توالی مناسب فضاهای شهری	۹۶۷
Q7	دسترسی عادلانه به فضاهای شهری	۱۱۶۸
Q8	تنوع در مد های حمل و نقلی	۷۲۸
Q9	تامین نیازهای درمانی در میحيط	۳۱۵
Q10	میزان تحرک در فضاهای شهری	۱۷۲۱
Q11	سرزندگی در فضاهای شهری	۵۲۲
Q12	میزان استفاده از بوش غایبی	۸۲۴
Q13	وجود فضاهای جذاب برای کودکان	۴۶۴
Q14	میزان وجود پاتوق های محلی	۱۷۰۱
Q15	وجود حیات شبانه در فضاهای شهری	۱۶۸۱
Q16	میزان زمان حضور در فضاهای شهری	۴۲۹
Q17	وجود خاطره های جمعی	۱۶۵۴
Q18	میزان انتساب با نیازهای روز	۸۷۴
Q19	سلسله مراتب فضاهای شهری	۹۲۳

شکل ۶- طراحی فضای شهری پیرامونی کارخانه نوآوری

نمودار ۴- بررسی آزمون فریدمن در محدوده (ماخذ:نگارندگان)

نمودار ۱: نوع مخاطب محدوده (ماخذ:نگارندگان)

۱- آزمون فریدمن (آزمون فرضیه)

رتبه بندی عوامل شناسایی شده بر اساس اولویت تاثیر گذاری در تعاملات شهری بر اساس آزمون فریدمن همانگونه که در جدول مشاهده می شود عوامل یا گویه های شماره ۱۰ و ۱۴ بیشترین تاثیر را کاهش انزوای اجتماعی دارند که استفاده از تحرک پذیری و هم چنین تقویت پاتوق های محلی، بیشترین تاثیر را دارند و عوامل ۹ و ۱۶ کمترین تاثیر را داشته و متغیر ۷ به دلیل اینکه میانگین آن کمتر یا مساوی از $t=3$ است، تاثیر گذار نیستند.

با توجه به بررسی های صورت گرفته در آزمون فریدمن فرضیه دوم تایید میشود زیرا بسیاری از مؤلفه های رویکرد شهر نرم در این آزمون سطح معناداری بالایی داشته اند، البته این حضور پذیری در دوران کرونا به شدت کاهش پیدا کرده است که به طور واضح میتوان این کم شدن حضور پذیری را مشاهده نمود، و هم چنین وجود دو بیمارستان اصلی و بزرگ در محدوده و مجاورت آن ها با فضاهای عمومی باز یکی از دلایل کاهش تمایل برای حضور پذیری در دوران کرونا در این محدوده بوده است.

جدول ۴: جمع بندی پرسش نامه درباره مقایسه فضاهای شهری در درون کرونا (ماخذ: نگارندگان)

ایجاد	موکله	شاخص	قابل از وعوچ کرونا	بعد از وعوچ کرونا	باشگاهی
نمایشگاهی های شهیری محله های سبز پروری	نوع فضاهای شهری مورد پرسی	قیمت اجاره	متوسطاً	زیاد	خوبی کم
	خوبی زیاد	خوبی کم	متوسطاً	زیاد	خوبی کم
فضای باز عمومی کارخانه تولید مشدید (محروم با پیمایش طاری)	هزینه نگهداری	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	متوسطاً
	هزینه نگهداری	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	متوسطاً
بازار و خرده‌بازار	هزینه نگهداری	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	متوسطاً
	هزینه نگهداری	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	متوسطاً
کوئی ناشخون و کال ماسی خواسته نداشت	هزینه نگهداری	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	متوسطاً
	هزینه نگهداری	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	متوسطاً
میزان وجود مرکز های تجارتی و جاذبیت نقاط	مکان	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	مکان
نوع ملکداری در فضاهای شهری	مکان	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	مکان
اطلاع پذیری ملکداری در محیط	مکان	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	مکان
استجمام	استجمام	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	استجمام
عملکردی	عملکردی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	عملکردی
کاربری های جاذب جمیعت	استجمام	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	استجمام
هزینه انتقالی های جاذب روز	استجمام	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	استجمام
حسنه پایی مطلوب	استجمام	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	استجمام
توالی مناسب فضاهای شهری	استجمام	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	استجمام
دسترسی هایdaleh به فضاهای شهری	استجمام	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	استجمام
نفوذ پذیری	استجمام	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	استجمام
دسترسی	استجمام	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	استجمام
تنوع در مدتهاي حمل و نقل	روابط	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	روابط
نامن تراپهای در میانی در محیط	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
سیار تحرک بذریعه در فضاهای شهری	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
سرزنشگی فضاهای شهری در فضاهای شهری	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
میزان استفاده پوشش گیاهی استرسنگی	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
وجود فضاهای جاذب برای کودکان	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
کیفیت زندگی	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
و خضور پذیری	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
فضایی	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
میزان وجود فضاهای پارک و پایوه های معلقی	روابط	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	روابط
وجود مسافت های سهیمه در فضاهای شهری	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
میزان توانایی فضاهای شهری و سراسله مرائب	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
پیوستگی حس زمان	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی
احساس تعلل	سلامتی محیطی	متوسطاً	زیاد	خوبی کم	سلامتی محیطی

۶-۲- پافته های کیفی تحقیق

- مصاحبه های مردمی در محیط: در این قسمت به بررسی مصاحبه های صورت گرفته در محیط پرداخته شده است، در بخش اول سعی شده است مصاحبه از طرف مردم دسته بندی شود و نوع اشاره با توجه به نوع استفاده از فضا مورد مصاحبه قرار بگیرند و با توجه به نظر مردم مهم ترین مولفه ها قبل و بعد کرونا مورد بررسی قرار گیرد در بخش دوم نیز مصاحبه های از افراد متخصص و طراحان فضاهای شهری این محله صورت گرفته است تا با استفاده از هم پوشانی و تکرار برخی موضوعات به یک جمع بندی درست از ارزیابی مولفه ها و شاخص های طراحی شده رسید. و هم چنین در این قسمت دو مورد از مصاحبه های اصلی و متن آن قرار گرفته است تا نوع مصاحبه و نحوه گفتار مردم در رابطه با موضوع تا حدودی قبل جمع بندی جدول بررسی و بیان شود.

شکل ۷- فضاهای شهری محدوده

-۲- بررسی و تحلیل مشاهده ها و برداشت های میدانی (استفاده از روش یان گل): در این بخش به جمع بندی و تحلیل مهم ترین برداشت ها و مشاهده های میدانی پرداخته شده است در این باره از یکی از تحقیقات یان گل و مولفه های درونی آن استفاده شده است بدین ترتیب که شاخص های اصلی که مورد ارزیابی یان گل بوده است که شامل میزان توزیع جمعیتی، نرخ حضور پذیری افراد کودک در فضاهای شهری، میزان تحرک پذیری در فضاهای شهری و ... در دوره های قبل و بعد کرونا مورد ارزیابی واقع شده است، به گونه ای که مشاهدات میدانی صورت گرفته در این دوران با دوره قبلی مقایسه و بر اساس مشاهده های صورت گرفته مولفه های اصلی مورد ارزیابی و تحلیل در فضای قرار می گیرند و چون نمی توان تمامی فضاهای شهری مورد تحلیل قرار گیرند 4 فضای مهم شهری به عنوان نمونه که شامل پلازا نواوری، پارک کوثر، کوی دانشجو، خیابان سبز هاشیه در باب مولفه های یان گل مورد ارزیابی قرار گرفته اند.

شکل ۸- محور هاشمیه در محدوده

شکل ۹- بیمارستان فارابی در محدوده

جدول ۵: بررسی مولفه‌ها در کوی دانشجو (ماخذ: نگارندگان)

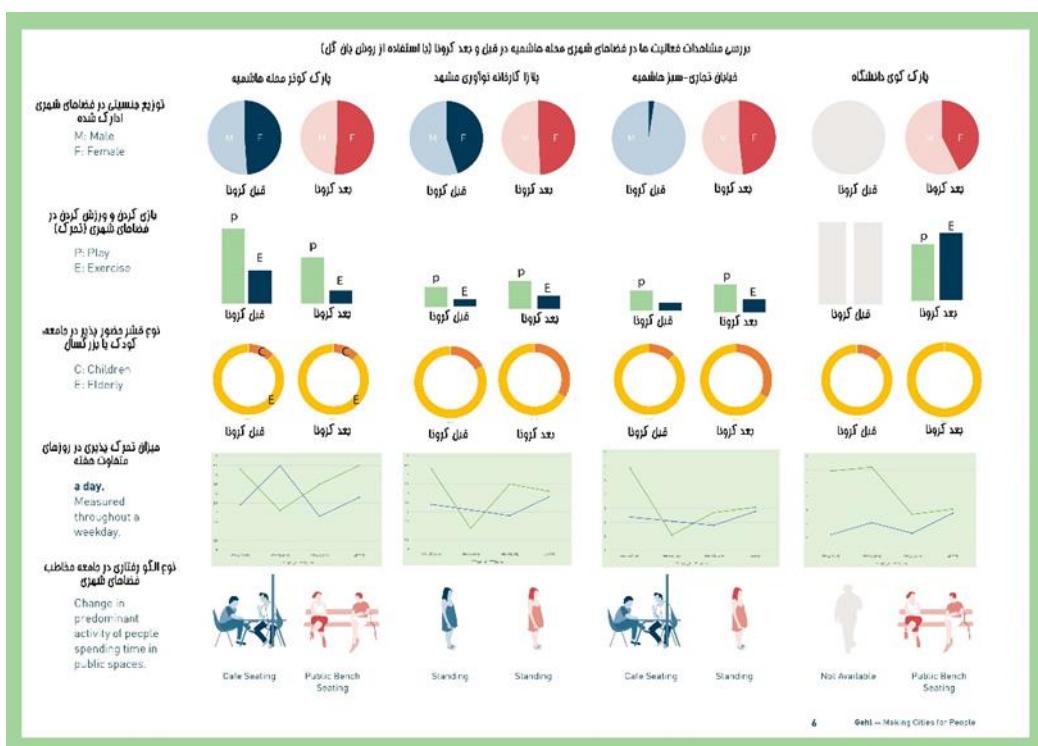
میزان	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	حضور کودکان
خیلی کم	✓				
کم		✓			
متوسط			✓		
زیاد				✓	
حضور کودکان					گوناگونی اقسام

جدول ۶- بررسی مولفه‌ها در محور هاشمیه (ماخذ: نگارندگان)

خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	حضور پذیری	حضور کودکان
خیلی کم				✓	
کم					گوناگونی اقسام
متوسط		✓			تحرک پذیری
زیاد			✓		حضور کودکان
حضور کودکان					میزان

جدول ۷- بررسی فضای شهری کارخانه نواوری (ماخذ: نگارندگان)

خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	حضور پذیری	حضور کودکان
خیلی کم				✓	
کم					گوناگونی اقسام
متوسط		✓			تحرک پذیری
زیاد			✓		حضور کودکان
حضور کودکان					میزان

شکل ۱۰- مطالعات میدانی از ابزار مشاهده، روش یان گل (ماخذ: نگارندگان)

با توجه به همین موضوع فرضیه اول نیز تأیید میشود زیرا یکی از مهم‌ترین موضوعات مهم مشاهده شده در محیط، تغییر الگوی رفتاری شهروندان میباشد که به طور واضح در محیط قابل رویت میباشد در بسیاری از فضاهای شهری محیط مردم دیگر به صورت تجمعی گفتگو نمیکنند بلکه به صورت پراکنده در فضا و با تعداد کمتری حضور دارند و رفتارهایی از قبیل مکث و استراحت کردن و یا حتی نشستن در فضاهای شهری نسبت به گذشته کاهش پیدا کرده است یکی از بزرگترین چالش‌ها در این اتفاق کاهش حضور پذیری کودکان در فضاهای شهری و پارک‌ها میباشد که خود یک نسئله عمیق اجتماعی است که در رشد و

خلاقیت کودک در آینده تاثیر بسزایی دارد، در نتیجه میتوان گفت رویکرد شهر نرم باید با مولفه های متناسب خود به بهبود شرایط حاصل شده کمک و نقش خود را به خوبی ایفا کند.

۷-نتیجه گیری

بعد از بررسی های صورت گرفته از طریق ابزارهای گوناگون شامل مشاهده و برداشت های میدانی و همین طور استفاده از ابزار پرسش نامه و تحلیل های صورت گرفته از آن در این قسمت به دنبال ایجاد ارتباط میان مبانی نظری و تحلیل های صورت گرفته خواهیم بود در ابتدا سعی شد تمام تجربه های زیست به صورت ساده در ارتباط با مولفه ها مطرح شود در قسمت بعدی پرسش نامه ای وضع شد و تحلیل هایی به صورت تجزیه و تحلیل دسته بندی شد و در نهایت با بررسی مشاهدات و مطالعات میدانی و طبقه بندی کیفیت ها میانی مورد ارزیابی قرار گیرند اهمیت موضوع از آن جاست که تمامی مراحل بر اساس مولفه ها و شاخص های استباط شده از طریق مبانی های نظری بدست آمده است که نکته اساسی و اصلی تلقی میشود.

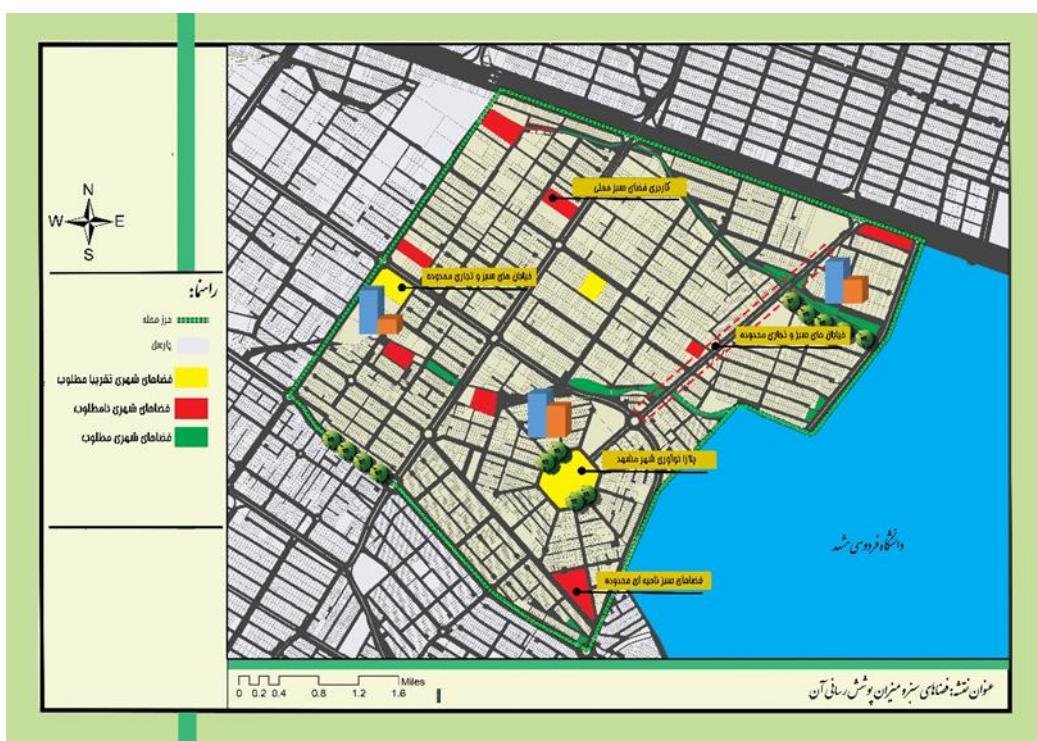
در ارتباط با مبانی بیان شده میتوان به صراحت گفت وضعیت محدوده مورد مطالعه (محله هاشیه مشهد) قبل و بعد کرونا دچار تحولات متعددی شده است که باید نسبت به آن اهتمام و توجه لازم صورت گیرد، قبل از وقوع کرونا بسیار از خیابان های و فضاهای شهری محدوده دارای حضور پذیری بالایی بوده است و دلیل اصلی آن مرکز گرایی و امکانات فضاهای شهری و سبزیزینگی بالا محیط در این محله بوده است اما بعد از وقوع کرونا به دلیل مجاورت فضاهای شهری با برخی از فضاهای درمانی و ترس از حضور در فضاهای شهری و کمبود برخی از مولفه های اصلی و مورد نیاز و همین طور تغییر قطعی نیازهای روز در دوران پساکرونا حضور پذیری در فضاهای شهری به شدت کاهش یافت و به طور واضح میتوان این کم شدن را در فضاهای شهری محدوده مشاهده کرد که به طور قطع میتوان باعث ایجاد انزوای اجتماعی در فضاهای شهری و در ساختار محله شد. با توجه به موضوعات بیان شده ارتباط مستقیم میان مولفه ها و ساختار های ارزیابی وجود دارد که راه حل اصلی در بهبود وضعیت در فضاهای شهری توجه به مولفه ها بیان شده میباشد، در نتیجه هر دو فرضیه با ابزار کمی و کیفی تایید میشوند.

جدول ۸-بررسی وضعیت کلی معیارها استخراج شده و تاثیر گزاری آن در محیط (ماخذ: نگارندگان)

ابزار سنجش و نوشیجات	تحلیل نهایی و سمعت مولفه						شاخص	مؤلفه	آیینه
	عملکرد مناسب و نوع ویژگی	عملکرد نامناسب و نوع ویژگی	نمایه‌گذاری نامناسب	نمایه‌گذاری نماینده	نمایه‌گذاری نماینده	نمایه‌گذاری نماینده			
بررسی نامه و تحلیل فروخت ها	سود نهاده کنکت تاکن در سمت						هزاران وجود هر آنچه تجارتی و خدایت نهاده میکند	السجام عملکردی	عملکردی
	وجود خواهان و در فضاهای شهری						نوع عملکردی در فضاهای شهری		
	اعمال پذیری عملکردی در محیط						اعمال پذیری عملکردی در محیط		
	کاربری های چادر محیط						کاربری های چادر محیط		
	هزاران انتقالی غافت ها با زمانهای روز						هزاران انتقالی غافت ها با زمانهای روز		
بررسی نامه و تحلیل فروخت ها							حسن چهت باین مطالوب	دسترسی	نفوذ پذیری
							نوانی مناسب فضاهای شهری		
							دسترسی عادلانه به فضاهای شهری		
							نزدیکی در مداری محل و فلکی		
بررسی نامه و تحلیل فروخت ها	سود نهاده و تحلیل فروخت ها مسنده و مطالعات میدانی، مددجه						نامنی نهاده و در محل	روابط	سلامی محیطی
	روابط ها						هزاران نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
بررسی نامه و تحلیل فروخت ها	سود نهاده و تحلیل فروخت ها کروکی و کرمه های ترسیمی						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری	کیفیت زندگی و حضور پذیری	کیفیت زندگی و حضور پذیری
	روابط ها						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
بررسی نامه و تحلیل فروخت ها	سود نهاده و تحلیل فروخت ها مسنده و مطالعات میدانی، مددجه						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری	فضایی	پیوستگی فضایی
	روابط ها						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
بررسی نامه و تحلیل فروخت ها	سود نهاده و تحلیل فروخت ها مسنده و مطالعات میدانی، مددجه						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری	الخصوصی	خصوصی
	روابط ها						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
بررسی نامه و تحلیل فروخت ها	سود نهاده و تحلیل فروخت ها کروکی و کرمه های ترسیمی						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری	آسایش محیطی	آسایش محیطی
	روابط ها						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
بررسی نامه و تحلیل فروخت ها	سود نهاده و تحلیل فروخت ها کروکی و کرمه های ترسیمی						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری	زمانی	حسن زمان
	روابط ها						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
بررسی نامه و تحلیل فروخت ها	سود نهاده و تحلیل فروخت ها مسنده و مطالعات میدانی، مددجه						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری	منابع	احساس تلقی
	روابط ها						رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		
							رسانیدن نهاده در فضاهای شهری		

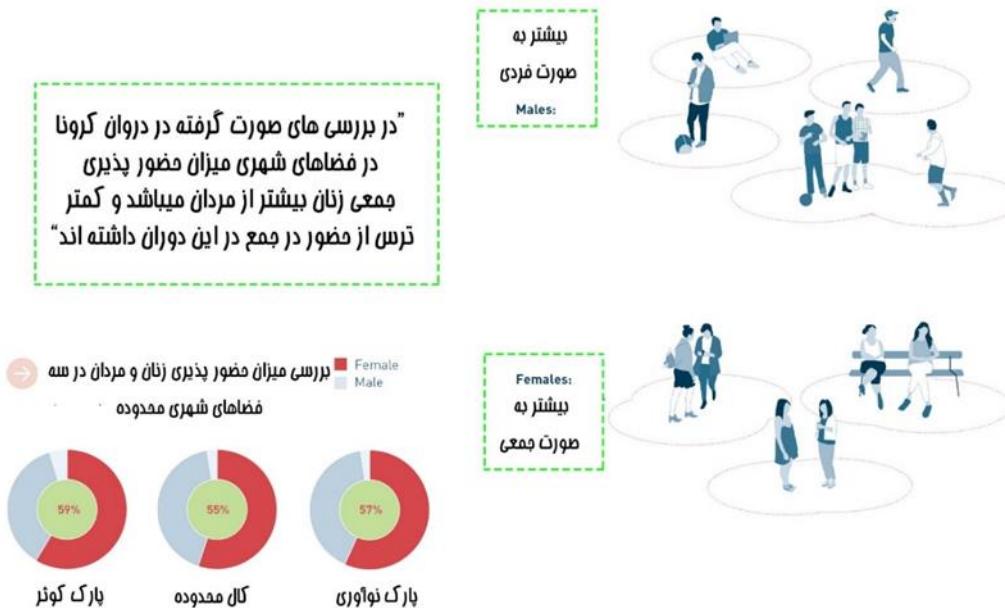

نمودار ۵- بررسی مولفه های اجتماعی در دوران کرونا در فضاهای شهری محدوده (ماخذ: نگارندگان)

۱-۷- راهکارهای پیشنهادی

یکی از مهم ترین راهکارها در جهت ارتقای تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری دوران کرونا و پس از کرونا توجه به سبک زندگی جدید و استفاده از مولفه های تاثیرگزار در رویکرد شهر نرم میباشد با توجه به بررسی های گرفته میباشد مولفه ها شامل انعطاف پذیری محیطی، تنوع فضایی، توجه به بعد معنایی و ... میباشد ترتیب اولویت بندی این معیارها در آزمون های مختلف در پژوهش بیان شده است که از اهمیت بیشتر به کمتر اولویت بندی شده است.

شکل ۱۲- جمع بندی و ارائه راهکار بر اساس پژوهش صورت گرفته بر روی محیط (ماخذ: نگارندگان)

منابع

- ایرج عادل، (۱۳۹۹)، «پیامدهای کرونا بر شهر و شهرسازی آینده»، جلد دوم، پژوهش گاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، جهاد دانشگاهی، دوره ۳.
- عربانی محمد حسین، باور سیروس، (۱۳۹۹)، «چگونگی محیط معماری و شهرسازی در مقابله با همه گیری کرونا»، دوره سوم، شماره سوم، معماری شناسی.
- Sim, D.A. Gehl, J.E.,(2019). Soft City: Building Density for Everyday Life Paperback, Island Press.
- Gehl, J.E., (2022). Public Space & Public Life during COVID.
- Florida, R.,(2021). We'll Need To Reopen Our Cities. But Not Without Making Changes First.
- søholt, H.,(2021). Public space and public life are more important than ever
- Bada, Y.; Farhi, A., (2009). Experiencing Urban Spaces: Isovists Properties and Spatial Use of Plazas. Courr. Du Savoir, 101–112.
- AbuGhazze, T.M.,(2016). Reclaiming Public Spaces in Space: The Ecology of Neighborhood Open the Town of Abu Nuseir. Jordan Landsc. Urban. Plan., 36, 16.
- Kayden, J.S., (2020). Privately Owned Public Space: The New York City Experience; John Wiley & Sons: Hoboken, NJ, USA.
- Ranabhat, C.L.; Jakovljevic, M.M.; Kim, C.-B.,(2021). COVID-19 Pandemic: An Opportunity for Universal Health Coverage? Front. PublicHealth: 9, 1057.
- Cetron, M.; Simone, P., (2004). Battling 21st-Century Scourges with a 14th-Century Toolbox. Emerg. Infect. Dis., 10, 2053.
- Tognotti, E., (2019). Lessons from the History of Quarantine, from Plague to Influenza A. Emerg. Infect. Dis., 19, 254.
- Tognotti, E., (2015). Lessons from the History of Quarantine, from Plague to Influenza A. Emerg. Infect. Dis., 19, 254.
- Salama, A.M., (2020) Coronavirus Questions That Will Not Go Away: Interrogating Urban and Socio-Spatial Implications of COVID-19 Measures. Emerald Open Res.
- Bereitschaft, B.; Scheller, D., (2022). How Might the COVID-19 Pandemic Affect 21st Century Urban Design, Planning, and Development, Urban. Sci., 4, 56.
- Iranmanesh, A.; Alpar Atun, R., (2021). Reading the Changing Dynamic of Urban Social Distances during the COVID-19 Pandemic via Twitter. Eur. Soc. 23, S872–S886.
- Koh, D., (2020) Migrant Workers and COVID-19. Occup. Environ. Med., 77, 63.

۳
نهم، شماره ۱ (پیا: ۸۱)، پیا: ۱۰۴، جلد ۲

منابع
و پژوهش‌های شهری
و مطالعات طراحی شهری